

взаємні права та обов'язки батьків та дітей; на належному рівні виявили знання положень конституційного, кримінального, цивільного, адміністративного права, законодавства України щодо захисту прав споживачів, закону України «Про звернення громадян»; продемонстрували вміння розв'язувати практичні задачі, аналізувати юридичні ситуації відповідно до нормативно-правових актів, переконливо аргументували власну думку. Претенденти на нагородження дипломами набрали понад 54,7% від максимальної кількості балів, зокрема: 9 клас – від 55,9% до 81,4%; 10 клас – від 57% до 86,8%; 11 клас – від 54,7% до 87,9%.

Завдання III етапу Всеукраїнської учнівської олімпіади (2023-2024 навчальний рік) на визначення рівня правової предметної компетентності учасників

9 клас (максимальна сума балів – 118)

I. Дайте визначення (8 балів)

1. Функції держави;
2. Юридична відповідальність;
3. Громадянство;
4. Правочин.

II. Вкажіть правильну відповідь (10 балів)

1. Вкажіть, яка із форм держави є способом організації державної влади, що включає в себе порядок утворення державних органів і розподіл компетенції між ними?:

- а) форма правління;
- б) форма державного режиму;
- в) форма політичного режиму;
- г) форма державного устрою.

2. Вкажіть, що відносять до системи всіх органів держави, які виконують її завдання та функції?:

- а) механізм держави;
- б) установи держави;
- в) апарат держави;
- г) державні підприємства, установи, організації.

3. Яку назву має вид правопорушення?:

- а) діяння;
- б) поведінка;
- в) психологічний стан;
- г) проступок.

4. Якого виду юридичної відповідальності не існує?:

- а) трудова відповідальність;
- б) конституційна відповідальність;
- в) кримінальна відповідальність;
- г) адміністративна відповідальність.

5. Який орган державної влади надає офіційне тлумачення Конституції України та Законів України?:

- а) Верховна Рада України;
- б) Конституційний Суд України;
- в) Кабінет Міністрів України;
- г) Верховний суд України.

6. Що є основною формою встановлення правових норм в Україні?

- а) правовий прецедент;

- б) судовий прецедент;
- в) правова доктрина;
- г) нормативно-правові акти.

7. У диспозиції правової норми викладено:

- а) зміст правила поведінки;
- б) умови, за яких настає чинність правил поведінки;
- в) юридичні наслідки порушення правил поведінки;
- г) нормативно-правовий акт, який регулює правовідносини.

8. Із якого віку громадяни мають право брати участь у виборах та референдумах?

- а) з 16 років;
- б) з 18 років;
- в) з 20 років;
- г) з 21 року.

9. У яких юридичних документах юридично закріплена і обґрунтована система органів виконавчої влади України?

- а) у Адміністративному кодексі України;
- б) у Законі України «Про місцеве самоврядування»;
- в) у Постановах Кабінету Міністрів України.
- г) Конституції й інших нормативних актах України.

10. Рішення про надання громадянства України іноземцю або особі без громадянства приймає:

- а) Голова Верховної Ради України;
- б) Прем'єр Міністр України;
- в) Президент України;
- г) Голова комісії з питань громадянства при Президентові України.

III. Розкрити питання: Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні. (40 балів).

IV. Розв'язати задачі (53 бали)

1. Власник мотоцикла відмовився надати його для того, щоб відвезти до лікарні людину, яка потрапила в аварію. 20 річний Антон мотоцикл відібрав силою, проте повернув його власникові того ж дня.

Дайте юридичний аналіз ситуації (17 балів)

Критерії оцінювання: 17 балів:

- Галузь права, що регулює правовідносини (1 бал)
- Нормативно-правовий акт, що регулює правовідносини (1 бал)
- Схарактеризувати склад правопорушення (8 балів);
- Чи буде нести Антон юридичну відповідальність? (2 бали)
- Аналіз ситуації (5 балів).

2. 17-ти річний Петро звинувачуваний в незаконному заволодінні автомобілем і втечі на ньому від правоохоронців. Після затримання виявилось, що він був у стані алкогольного сп'яніння. На суді він вимагав звільнити його від відповідальності, бо в момент скоєння злочину він не міг усвідомлювати свої дії через вплив алкоголю.

Дайте відповідь на запитання (6 балів)

- Яка галузь права регулює правовідносини? (1 бал)
- Чи правомірні вимоги Петра? (2 бали)
- Чи задовольнить їх суд? Чому? (3 бали)

3. Учня 9-го класу Миколу (15 років) звинувачують у тому, що під час руху поїздів підкладав на залізничну колію різноманітні предмети. Микола заявив, що він не підозрював, що своїми діями створював загрозу залізничному руху і його дії взагалі є правопорушенням.

Дайте відповідь на запитання (10 балів)

- Що таке юридична відповідальність? (2 бали)
- Назвіть підстави для настання юридичної відповідальності особи (6 балів)
- Чи буде Микола нести юридичну відповідальність? (2 бали)

4. Прийшовши вранці до школи, директор та вчителі побачили будівельну техніку на спортивному майданчику. Зі слів будівельників стало відомо, що частина шкільного стадіону буде віддана під спорудження торговельно-розважального центру. Це питання погоджено з органами місцевого самоврядування. Шум техніки було чути навіть за зачиненими вікнами, а урок фізкультури довелось проводити в спортивному залі. Директор, учителі та батьки підготували письмове звернення на ім'я голови міської ради.

Дайте відповідь на запитання (20 балів)

- У чому полягає зміст права громадян звертатися до органів державної влади та місцевого самоврядування? (6 балів)
- У які терміни розглядаються звернення громадян? (3 бали)
- Які види письмових звернень громадян існують відповідно до Закону України «Про звернення громадян»? (3 бали)
- Яких вимог повинні дотриматись заявники при поданні звернення? (8 балів)

V. Дайте відповідь на запитання (7 балів)**Назвіть види юридичної відповідальності осіб за скоєні правопорушення (7 балів)**

1. Куріння в громадських місцях;
2. Надання неправомірної вигоди;
3. Пошкодження чужого майна;
4. Систематичне невиконання трудових обов'язків;
5. Завдання працівником матеріальної шкоди підприємству;
6. Порушення державою міжнародних зобов'язань;
7. Під час проведення голосування на парламентських виборах на одній із виборчих дільниць у скриньках для голосування було виявлено бюлетенів на 12 % більше ніж було видано виборцям, які голосували на цій виборчій дільниці.

Критерії оцінювання: 7 балів:

Правильна відповідь – 1 бал.

10 клас (максимальна сума балів – 121)**I. Дайте визначення: (8 балів)**

1. Склад злочину;
2. Форма держави;
3. Адміністративне правопорушення;
4. Спадкування.

II. Вкажіть правильну відповідь (10 балів)

1. Якого віку має досягти особа, щоб мати змогу балотуватися на пост Президента України?

- а) 30 років;
- б) 35 років;
- в) 40 років;
- г) 45 років.

2. У яких правових джерелах визначені правові основи місцевого самоврядування?

- а) у Конституції України та в Законі України «Про місцеве самоврядування»;
- б) у Законі України «Про державну службу»;
- в) у Декларації України про державний суверенітет;

г) у інших законах і нормативних актах.

3. Якому державному органу підпорядковується прокуратура України?:

- а) законодавчій владі;
- б) виконавчій владі;
- в) не підпорядковується жодній з гілок влади;
- г) судовій владі.

4. Хто не може бути учасником цивільних правовідносин?:

- а) особи без громадянства;
- б) фізичні особи громадяни України;
- в) держава Україна;
- г) іноземна держава.

5. Яке з понять не належить до правосуб'єктності фізичної особи?:

- а) заповітоздатність;
- б) правоздатність;
- в) дієздатність;
- г) деліктоздатність.

6. Визначте, у якому випадку для учасників цивільних правовідносин необхідна дієздатність?

- а) бути власником квартири;
- б) бути автором статті в газеті;
- в) отримати гроші в спадок;
- г) взяти позику.

7. Вкажіть правильне визначення майнових відносин подружжя:

- а) складний комплекс взаємопов'язаних дій щодо володіння, користування й розпорядження матеріальними цінностями;
- б) складний комплекс взаємопов'язаних дій щодо володіння, користування й розпорядження духовними цінностями;
- в) комплекс взаємопов'язаних дій щодо змін на краще життя одного із подружжя;
- г) складний комплекс взаємопов'язаних дій щодо розпорядження цінностями.

8. Вкажіть основне галузеве джерело трудового права:

- а) Трудовий кодекс;
- б) Кодекс законів про працю України;
- в) Господарський кодекс;
- г) Основний Закон.

9. Доповніть речення: «Винним у скоєнні злочину людину може визнати...»

- а) орган місцевого самоврядування у межах своєї компетенції;
- б) правоохоронний орган;
- в) прокуратура;
- г) суд.

10. Яке покарання належить до основних кримінальних покарань?

- а) штраф;
- б) конфіскація майна;
- в) обмеження волі;
- г) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

III. Розкрити питання (50 балів).

Особисті немайнові права та обов'язки батьків і дітей .

Кожна правильна відповідь – 2 бали

IV. Розв'язати задачі (45 балів).

1. Захар із своїм сусідом Назаром розпивали спиртні напої в квартирі останнього. Дружина Назара Тамара (25 років), побачивши свого чоловіка та його друга в стані сп'яніння, почала їх лаяти. Назар намагався виштовхнути дружину з кімнати, де вони

знаходились, але це її ще більше обурило. Схопивши кухонний ніж, вона вдарила чоловіка в живіт. У лікарні з'ясувалось, що лезо ножа проникло в черевну порожнину, але не пошкодило внутрішніх органів. Через три дні Назара виписали з лікарні, а ще через сім днів він закінчив амбулаторне лікування і вийшов на роботу. Кваліфікуйте дії Тамари.

Дайте юридичний аналіз ситуації. (15 балів).

Критерії оцінювання: 15 балів:

- Галузь права, що регулює правовідносини – (1 бал);
- Нормативно-правовий акт, що регулює правовідносини – (1 бал);
- Склад правопорушення (8 балів);
- Аналіз ситуації (5 балів).

2. 13-річна Дарина разом із батьками прийшла до Інтернет-магазину електроніки придбати планшет. Працівник продемонстрував найпотужніші вироби, порадив придбати найдорожчий з них. Він одержав гроші, перевірів пристрій (завантажив операційну систему), виписав чек і гарантійний талон, передав Дарині коробку з пристроєм. Дівчинка була надзвичайно задоволена покупкою, користувалася нею два місяці. Одного разу, коли Карина знову забажала покористуватися планшетом, але він не вмикався, батьки дівчини звернулись до магазину з вимогою забрати планшет і повернути за нього гроші.

Дайте відповідь на запитання (15 балів).

Критерії оцінювання: 15 балів

- Галузь права, що регулює правовідносини – (1 бал);
- Нормативно-правові акти, що регулюють правовідносини – (3 бали);
- Схарактеризувати склад правовідносин – (5 балів)
- Чи може Дарина самостійно придбати планшет? Чому? (2 бали)
- До яких органів може звернутися споживач у випадку порушення його прав – (4 бали).

3. Валентина, знаходячись в лікарні у край тяжкому стані, вирішила скласти заповіт. Заповіт був складений та посвідчений черговим лікарем. За заповітом Валентина залишила все своє майно найкращій подрузі. Після смерті її син став заперечувати дійсність такого заповіту, мотивуючи це тим, що заповіт підлягає нотаріальному посвідченню.

Дайте юридичний аналіз ситуації (15 балів).

Критерії оцінювання: (15 балів)

- Галузь права, що регулює правовідносини – (1 бал);
- Нормативно-правовий акт, що регулює правовідносини – (1 бал);
- Що таке заповіт? (2 бали)
- Вимоги до оформлення заповіту – (6 балів);
- Чи правомірні вимоги сина Валентини. Відповідь обґрунтуйте – (5 балів)

V. Визначте, до яких галузей права належать вказані нижче норми (8 балів)

1. «У разі несплати страховиком страхувальникові або іншій особі страхової виплати страховик зобов'язаний сплатити неустойку в розмірі, встановленому договором або законом».

2. «Необхідною обороною визначаються дії, вчинені з метою захисту від суспільно небезпечного посягання».

3. «Державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову».

4. «Місцеве самоврядування є правом територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання в сільську громаду жителів кількох сіл, селища та міста – самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції та законів України».

5. «Шлюбним договором регулюються майнові відносини між подружжям, визначаються їхні майнові права та обов'язки».

6. «Системами оплати праці є тарифна та інші системи, що формуються на оцінках складності виконуваних робіт та кваліфікації працівників».

7. «Незаконне виробництво, придбання, зберігання перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту у невеликих розмірах – тягнуть за собою накладення штрафу...».

8. «Завідомо неправдивий виклик пожежної охорони, поліції, швидкої медичної допомоги або аварійних служб – тягне за собою накладення штрафу...».

Критерії оцінювання: 8 балів:

Правильна відповідь – 1 бал.

11 клас (максимальна сума балів – 136)

I. Дайте визначення: (8 балів)

1. Адміністративне правопорушення;
2. Робочий час;
3. Норма права;
4. Конституційний обов'язок.

II. Вкажіть правильну відповідь (10 балів)

1. Повноваження Кабінету Міністрів України:

- а) видання указів та розпоряджень;
- б) охорона державної таємниці;
- в) забезпечення державного суверенітету України, вжиття заходів для забезпечення прав і свобод громадян;
- г) очолення національної безпеки і оборони держави.

2. Відповідно до Конституції України громадяни мають такі соціально-економічні права :

- а) право брати участь в управлінні державою;
- б) право на життя;
- в) право на безпечне для життя і здоров'я довкілля;
- г) право на працю, право на страйк.

3. Визначте, у якому випадку для учасників правовідносин достатньо мати правоздатність?

- а) отримати автомобіль у спадщину;
- б) купити смартфон;
- в) обміняти смартфон на мопед;
- г) взяти банківський кредит.

4. Яка форма власності не передбачена цивільним законодавством:

- а) приватна;
- б) публічна;
- в) комунальна;
- г) державна.

5. Органом, що визнає особу недієздатною внаслідок душевної хвороби або недоумства, є :

- а) поліція;
- б) РАЦС;
- в) органи опіки та піклування;
- г) суд.

6. Визначте умови, за яких розірвання шлюбу здійснюється органами РАЦС:

- а) різні погляди на життя;
- б) смерть одного з подружжя;

в) подружжя не має неповнолітніх дітей; існує взаємна згода подружжя на розірвання шлюбу;

г) відсутність згоди щодо виховання дітей.

7. Яке рішення ухвалить суд, якщо буде встановлено, що чоловік, пропонуючи одружитися, мав на меті не створити сім'ю, а лише отримати реєстрацію та право на житлову площу?

а) ухвалить рішення про визнання шлюбу недійсним;

б) ухвалить рішення про припинення шлюбу шляхом розлучення;

в) ухвалить рішення про збереження шлюбу;

г) ухвалить рішення про надання одного місяця для вирішення суперечностей.

8. Яким державним органом може бути призначений адміністративний арешт?

а) прокурором;

б) адміністративною комісією;

в) районним судом;

г) товаришським судом.

9. Вкажіть, у якому із випадків не застосовується норма трудового права?

а) токарь працює на державному підприємстві;

б) водій працює у приватному підприємстві;

в) майстер із ремонту мобільних телефонів працює самостійно за індивідуальною ліцензією;

г) вчитель працює за контрактом у приватній школі.

10. Що є підставою кримінальної відповідальності?:

а) вказівка Кримінального Кодексу України про те, що підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину;

б) вирок суду;

в) вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину;

г) постанова про обрання запобіжного заходу.

III. Розкрити питання: Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх (53 бали)

IV. Розв'язати задачі (57 балів)

1. Побачивши, що у магазині чоловічого одягу продавець була зайнята упакованням купленого покупцем товару 21-річний Руслан взяв із прилавка костюм вартістю 2500 гривень і швидко вийшов. Наступного дня, у цьому ж магазині, таким же способом Руслан взяв дві пари чоловічого взуття вартістю 3000 гривень, але цього разу продавець помітила усе та схопила його за руку, але той вирвався і вибіг з магазину разом із взуттям.

Дайте юридичний аналіз ситуації (15 балів)

Критерії оцінювання: 15 балів:

- Галузь права, що регулює правовідносини – (1 бал);

- Нормативно-правовий акт, що регулює правовідносини – (1 бал);

- Склад правопорушення (8 балів)

- Аналіз ситуації (5 балів).

2. 16-річний Артем, бажаючи помститися сусідці, викликав на її домашню адресу служби пожежної охорони, поліцію та швидку допомогу. Ці виклики він здійснював зі свого мобільного телефону. Служби, що прибули за вказаною адресою, зафіксували неправдивий виклик.

Дайте юридичний аналіз ситуації (19 балів)

Критерії оцінювання: 19 балів:

- Галузь права, що регулює правовідносини – (1 бал);

- Нормативно-правовий акт, що регулює правовідносини – (1 бал);

- Склад правопорушення (8 балів)

- Які заходи впливу застосовуються до осіб від 16 до 18 років за вчинення адміністративних правопорушень? (4 бали)

- Аналіз ситуації (5 балів).

3. Внаслідок автомобільної аварії загинуло подружжя Никифорових. Чоловік помер на місці аварії, а дружина – через 4 години. У подружжя Никифорових залишилось двоє дітей: син та дочка, а крім них, мати Никифорова віком 72 роки, батько Никифорової віком 65 років та її рідний брат. Подружжя Никифорових заповіту не залишило

Дайте юридичний аналіз ситуації (23 бали)

Критерії оцінювання: (23 бали):

- Галузь права, що регулює правовідносини – (1 бал);
- Нормативно-правовий акт, що регулює правовідносини – (1 бал)
- Черги спадкоємців за законом – (10 балів)
- Коло спадкоємців після смерті кожного з подружжя – (6 балів)
- Аналіз ситуації – (5 балів).

V. Визначте, до яких галузей права належать вказані нижче норми (8 балів)

1. «Правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством».

2. «У разі несплати страховиком страхувальникові або іншій особі страхової виплати страховик зобов'язаний сплатити неустойку в розмірі, встановленому договором або законом».

3. «Не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за вмотивованим рішенням суду».

4. «Кожна особа має право на необхідну оборону незалежно від можливості уникнути суспільно небезпечного посягання або звернутися за допомогою до інших осіб чи органів влади».

5. «Позбавлення наданого даному громадянину права керування транспортними засобами застосовується на строк до трьох років за грубе або повторне порушення порядку користування цим правом...».

6. «Професія (вид занять) – це сукупність близьких за трудовими функціями видів трудової діяльності, що можуть вимагати певної професійної та/або освітньої кваліфікації працівника».

7. «Якщо дитина або особа, дієздатність якої обмежена, не може самостійно здійснювати свої права, ці права здійснюють батьки, опікун або самі ці особи за допомогою батьків чи піклувальника».

8. «Особа може за відплатним або безвідплатним договором передати своє майнове право іншій особі, крім випадків, встановлених законом».

Критерії оцінювання: 8 балів:

Правильна відповідь – 1 бал.

Література

1. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/21522/1/112-117.pdf>
2. Ремех Т.О. Методика навчання учнів 9-го класу основ правознавства: методичний посібник / Т.О. Ремех. — К.: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. — 96 с.